

Nr 11.

Ankom till riksdagens kansli den 26 maj 1922 kl. 1/2 2 e. m.

Sammanatta stats- och första lagutskottets utlåtande (nr 4) i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder med föranledande av ökningen i göromålen inom Södra Roslags domsaga, dels ock i anledning därav väckta motioner.

Genom en den 14 mars 1922 dagtecknad proposition, nr 206, som av riksdagen hänvisats till statsutskottet samt av sistnämnda utskott hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och första lagutskott, här nedan kallat utskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av i statsrådet fört protokoll, föreslagit riksdagen medgiva,

dels att i Södra Roslags domsaga må såsom chef för en därstädes i överensstämmelse med uti propositionen angivna grunder upprättad avdelning för behandling av inskrivningsärenden, utfärdande av gravationsbevis m. m. för högst tre år tillsättas en biträdande domare med ett arvode av 9,100 kronor om året jämte rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor efter 5 års tjänstgöring, i vilken må inräknas mera sammanhängande förordnande å domartjänst;

dels att i samma domsaga må anställas, utöver den förste och den andre notarie, som enligt gällande bestämmelser för närvarande må där antagas, ytterligare en förste och en andre notarie för tjänstgöring å avdelningen för inskrivningsärenden;

dels ock att den ersättning, som statsverket har att bestrida för nämnda tjänstemäns avlöande, må utgå av det under andra huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till bidrag till domsagornas förvaltning.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling
Bihang till riksdagens protokoll 1922. 6 saml. 2 avd. 8 häft. (Nr 11.) 1

förehaft två likalydande i anledning av propositionen väckta motioner, nr 147 i första kammaren av herr *Rogberg* och nr 284 i andra kammaren av herr *af Ekenstam*. Uti nämnda motioner har yrkats, att riksdagen, med avslag å förevarande proposition, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville framlägga det förslag, som för delning av Södra Roslags domsaga kunde anses erforderligt.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande proposition, tillåter sig utskottet att hänvisa till det i propositionen åberopade protokollsutdraget; och får utskottet i fråga om vad motionärerna till stöd för sina yrkanden anfört hänvisa till motionerna.

Utskottet.

Såsom från olika håll påpekats, har den starka ökningen av domargöromålen inom Södra Roslags domsaga medfört allvarliga olägenheter för såväl häradshövdingen och ansvariga ställföreträdare för honom som den rättssökande allmänheten. Särskilda åtgärder torde vara nödvändiga för att arbetet i domsagan skall kunna, med behörigt tillgodoseende av rättssäkerhetens krav, utföras i den ordning, att rättskipningens snabbhet icke behöver bliva lidande.

Lika med föredragande departementschefen finner utskottet, att den enda lämpliga utväg, som synes stå till buds för att ernå en på samma gång betryggande och snabb behandling av i domsagan förekommande mål och ärenden, är att genomföra en uppdelning av arbetet i domsagan ävensom av ansvaret för arbetets utförande. Någon annan väg för avhjälpande av de förefintliga olägenheterna synes icke stå att finna. En anordning, varigenom arbetet med de så kallade inskrivningsärendena skulle anförtros åt fast anställda icke rättsbildade biträden, torde, såsom departementschefen framhållit, icke innebära en tillfredsställande lösning av problemet, och ej heller lärer en dylik vara att vinna genom en ökning av antalet rättsbildade biträden i domsagan.

Ifråga om sättet för uppdelande av de i domsagan förekommande göromålen har, såsom framgår av den i ärendet verkställda utredningen, framlagts tre olika förslag: att bibehålla den nuvarande anordningen med en biträdande domare, på vilken ankommer, jämte annat, handläggning av inskrivningsärenden rörande fastigheter inom viss del av domsagans område och utfärdande av gravationsbevis angående samma fastigheter, att låta inskrivningsväsendet i domsagan omhänderhavas av en särskild funktionär med högre avlöning och mera stadigvarande ställning än den, som tillkommer en biträdande domare, samt att uppdelade den nuvarande domkretsen i två särskilda domsagor. Att ett tillfreds-

ställande resultat icke kan ernås med anlitan- de av biträdande domar- institutionen i dess nuvarande gestaltning, har av departementschefen framhållits. De skäl, som av departementschefen i denna del anförts, finner utskottet övertygande. Det måste givetvis anses synnerligen olämpligt att uppdraga handläggningen av inom domsagan förekom- mande inskrivningsärenden eller någon del av desamma åt en person, vil- kens anställning måste antagas bliva av övergående art, och någon uppdelning, enligt vilken behandling av dylika ärenden icke skulle till- läggas den biträdande domaren, läser icke kunna ifrågakomma. Vad angår de återstående två vägarna för genomförande av en arbetsfördel- ning i domsagan: anställande av en särskild funktionär för inskriv- ningsväsendets handhavande eller klyvning av domsagan, kunna givet- vis starka skäl anföras för såväl det ena som det andra förslaget. Ut- skottet saknar anledning att nu inlåta sig på spörsmålet, vilken av dessa vägar, som bör användas för att på ett varaktigt sätt för framtiden ordna förhållandena i domsagan. Nu gäller det nämligen endast att för tillfället avhjälpa de förefintliga missförhållandena, samt att inom den allra närmaste tiden vidtaga åtgärder i detta syfte. Ett dröjsmål med företagande av erforderliga åtgärder torde kunna komma att medföra ogynnsamma verkningar. Under dylika förhållanden ställer sig valet mellan de nämnda två utvägarna jämförelsevis lätt. En delning av dom- sagan skulle, även om förarbetena därför omedelbart igångsattes, taga en betydande tid i anspråk, och den omedelbara hjälp, som nu är av nöden, skulle icke erhållas. Då utskottet sålunda anser sig böra föreslå, att i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag hela inskrivningsväsendet jämte därtill hörande expeditioner anförtros åt en särskild funktionär med högre av- löning och mera stadigvarande ställning, vill utskottet betona, att denna anordning bör betraktas endast såsom ett provisorium. Utskottet har därmed icke tagit ställning till frågan, huru förhållandena i domsagan för framtiden böra ordnas. Även av detta skäl finner utskottet lämpligt, att berörda nya tjänst icke uppsattes på ordinarie stat, samt att beslut nu ej fattas avseende längre tid än tre år. Med den ståndpunkt, utskottet sålunda intager, kan utskottet givetvis icke tillstyrka avlåtandet av en sådan skrivelse, som föreslagits uti nu ifrågavarande motioner.

Beträffande härefter frågan om beredande av erforderligt biträde åt den nya befattningshavaren finner utskottet lika med departements- chefen lämpligt, att i domsagan inrättas en fast inskrivningsavdelning. Ifråga om den personal, som å denna avdelning bör stå till den biträ- dande domarens förfogande, kan utskottet även ansluta sig till det fram- lagda förslaget. Det synes utskottet ändamålsenligt, att arbetet å av-

delningen i stor utsträckning utföres av icke juridiskt utbildade personer, samt att såsom biträden vid övervakandet av göromålen behöriga fullgörande anställas, förutom mera tillfälligt anställda unga jurister, en förste och en andre notarie. Även förslaget att överlämna åt hovrätten att besluta rörande det antal skrivbiträden, som skall anställas å inskrivningsavdelningen, samt om dessa biträdens avlöning finner utskottet välbetänkt.

I detta sammanhang bör givetvis även beaktas frågan på vad sätt erforderliga lokaler må kunna anskaffas för den föreslagna inskrivningsavdelningen. Utskottet har emellertid icke funnit skäl att företaga någon utredning härutinnan. Det torde nämligen kunna förutsättas, att Kungl. Maj:t låtit undersöka de förefintliga möjligheterna att utan större kostnader bereda för avdelningen nödvändiga utrymmen.

På sätt departementschefen framhållit, torde det vara nödvändigt, att den blivande chefen för inskrivningsavdelningen erhåller en god avlöning. Endast under denna förutsättning lär det vara möjligt att förvärva och behålla en tillräckligt erfaren och skicklig person. Emellertid kan utskottet icke helt tillstyrka det framlagda förslaget i denna del. Det synes utskottet betänkligt att i landets största domsaga, som torde lämna högst betydliga inkomster, anställa tre nya funktionärer, av vilka två helt och hållet och en till största delen skulle avlönas av statsmedel, utan att häradshövdingen skulle få vidkännas annan minskning i sina inkomster, än att han förpliktades bidraga till andre notariens avlöning med 800 kronor om året. Att någon avsevärd minskning i domsagans avkastning skulle uppstå genom att åt hovrätten uppdroges att besluta angående antalet å inskrivningsavdelningen anställda skrivbiträden och dessas avlöning, lär knappast kunna antagas. Då genom den tillämnade anordningen häradshövdingen skulle komma i åtnjutande av en högst avsevärd lättnad i arbetsbördan, synes det vara ett rimligt krav, att han i större utsträckning, än i förslaget förutsatts, får bidraga till de erforderliga kostnaderna. Det synes även vara befogat, att detta bidrag ställes i förhållande till de inkomster, som genom inskrivningsavdelningens arbete tillföras häradshövdingen. Utskottet anser för sin del lämpligt, att berörda bidrag bestämmes till viss andel av inflytande lösen för i domsagan utfärdade gravationsbevis. Då antalet dylika bevis uppgår till omkring 2,000 om året, skulle den därav inflytande lösen belöpa sig till, lågt räknat, 4,500 kronor årligen. Därast den biträdande domarens andel av ifrågavarande lösen bestämdes till 40 procent samt det av statsmedel utgående arvodet fastställdes till 7,500 kronor, skulle den biträdande domaren erhålla en avlöning, som säkerligen kom-

me att uppgå till det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet. Samtidigt skulle man emellertid vinna, förutom en nedsättning av den ifrågasatta utgiften för statsverket, ett tydligt fastslående av att häradshövdingen har att bidra till de nödvändiga kostnadernas täckande. Ifråga om de föreslagna avlöningarna till förste och andre notarie samt ålderstillägget åt den nya biträdande domaren har utskottet intet att erinra.

Såsom departementschefen anført, torde en anordning sådan som den nu föreslagna kunna genomföras redan på grund av gällande bestämmelser. Utskottet utgår därvid från att, därest den gällande stadgan med vissa föreskrifter angående domsagornas förvaltning till äventyrs skulle lägga hinder i vägen för en dylik anordning, Kungl. Maj:t kommer att vidtaga erforderliga ändringar i berörda stadga eller meddela föreskrifter om undantag från densamma. På de av departementschefen anförda skäl finner utskottet riktigt, att i såväl kungörelsen rörande häradshövdingämbetets ledigförklarande som den fullmakt, vilken kommer att utfärdas för blivande häradshövding, göras förbehåll om dennes skyldighet att underkasta sig den tilltänkta anordningen.

Slutligen vill utskottet framhålla, att de av utskottet sålunda förordade förslag till ordnande av inskrivningsavdelningens organisation och där anställda befattningshavares avlöningsförhållanden icke få tillerkännas prejudicerande betydelse. Därest det framdeles skulle visa sig erforderligt att till underlättande av göromålens behöriga handhavande åtgärder vidtagas i andra arbetstygda domsagor, böra nyssnämnda frågor avgöras med hänsyn till de i varje särskilt fall föreliggande omständigheter.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att riksdagen måtte medgiva,

dels att i Södra Roslags domsaga må såsom chef för en därstädes i överensstämmelse med uti propositionen angivna grunder upprättad avdelning för behandling av inskrivningsärenden, utfärdande av gravationsbevis m. m. för högst tre år tillsättas en biträdande domare med rätt att uppbära ej mindre av statsmedel ett arvode av 7,500 kronor om året jämte rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor efter 5 års tjänstgöring, i vilken må inräknas mera sammanhängande förordnande å domartjänst, än även 40 procent av inflytande lösen för i domsagan utfärdade gravationsbevis;

dels att i samma domsaga må anställas, utöver den förste och den andre notarie, som enligt gällande bestämmelser för närvarande må där antagas, ytterligare en förste och en andre notarie för tjänstgöring å avdelningen för inskrivningsärenden;

dels ock att den ersättning, som statsverket har att bestrida för nämnda tjänstemäns avlöning, må utgå av det under andra huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till bidrag till domsagornas förvaltning; samt

2) att ifrågavarande motioner, i vad de icke kunna anses genom utskottets hemställan under 1) här ovan besvarade, ej måtte till någon riksdagens åtgärd för-
anleda.

Stockholm den 26 maj 1922.

På sammansatta stats- och första lagutskottets vägnar:

CARL HEDERSTIERNA.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit: herrar Hederstierna, C. G. Ekman, Nilsson i Kabbarp*, Rooth*, Jacob Larsson, Leander, Olsson i Kullenbergstorp*, Nilson i Örebro, Törnkvist i Karlskrona, af Ekenstam*, Lindley och Lindgren i Dingelvik*.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

dels av herr *Hederstierna*, som anförde:

»Alla, som i ärendet blivit hörda, äro ense därom, att något måste göras för att lätta den arbetsbörda, som för närvarande åvilar en ordinarie domhavande i förevarande domsaga. Detta synes också vara ofrånkomligt. Ansåge man sig icke böra fästa avseende vid den blivande rättegångsreformen, så skulle man säkerligen icke tänkt sig någon annan utväg än att, på sätt, som ock blivit av Svea hovrätt föreslaget, uppdelas domsagan i två särskilda domsagor. Nu är det den av processkommissionen skisserade planen för den nya organisationen av våra underrätter, som föranlett Kungl. Maj:ts förslag om tillsättande i domsagan av en biträdande domare såsom chef för en särskild avdelning för behandling av inskrivningsärenden, utfärdande av gravationsbevis m. m. Det är klart, att den, som känner sig tilltalad av den skisserade planen, har ingenting att erinra emot att redan nu förverkliga densamma, men å andra sidan torde det vara tydligt, att den, med vilken motsatsen är förhållandet, finner sig böra från början inlägga sin gensaga emot planen och varje försök till dess förverkligande. Till den sistberörda åsikten måste jag ansluta mig. Den inskrivningsdomare, som processkommissionen tänkt sig i varje domsaga, skulle endast hava till uppgift att förestå inskrivningsväsendet därstädes. Det är tydligen icke meningen, att denna domare skulle avancera från denna sin befattning utan han skulle vara dömd att under hela sin återstående tjänstetid allenast sysselsätta sig med inskrivningsärenden. Det är mig ofattligt, hur man vill ifrågasätta något dylikt. En sådan person skulle naturligen antingen skaffa sig någon sysselsättning bredvid, varigenom han bibehölle sin andliga vigör, under det att göromålen i domsagan endast framstode för honom såsom sådana av underordnad beskaffenhet, eller också komme han att gå psykiskt under till följd av omöjligheten att avvinna sitt arbete något intresse. Även om man skulle kunna förmå riksdagen att till en dylik befattningshavare anslå sådana avlöningsförmåner, att de skulle verka lockande för en person, som avlagt juridisk examen, skulle det därför enligt min mening vara orätt av staten att inrätta ämbeten med så självmördande sysselsättning. Då det icke lär kunna ifrågasättas annat än att för handläggning av in-

skrivningsärendena använda en person med juridisk utbildning, blir det således, så vitt jag kan finna, nödvändigt att tillse, att den, som skall sysselsätta sig med dessa, dels får även andra göromål, dels erhåller möjlighet till befordran till högre befattningar. Så förefaller det som han skulle kunna handlägga brottmålen i domsagan samt även samtliga konkursärenden m. m. Skulle genom en dylik anordning icke tillräcklig sysselsättning kunna beredas de två övriga domarna, som processkommissionen tänkt sig i varje domsaga, så läser detta kunna hjälpas genom att göra domsagorna större än enligt den nu uppgjorda planen. Det är därför min livliga förhoppning, att processkommissionen, innan den går vidare, undankastar sitt nu uppgjorda projekt en förnyad granskning och söker undvika den stora olägenhet, som för närvarande enligt min mening åvilar detsamma.

Med denna min åsikt kan jag icke tillstyrka *något* förslag, som kan leda till förverkligande av processkommissionens nu uppgjorda plan. Visserligen har utskottet bestämt förklarar, att dess hemställan om bifall till Kungl. Maj:ts nu föreliggande proposition icke får innebära någon prejudice för framtiden, men för min egen del vill jag icke vara med om något steg, som kan anses dock vara ett insläende åt det håll, varåt processkommissionens nuvarande plan leder.

Under dessa förhållanden återstår det för mig icke annat än att i likhet med Svea hovrätt tillstyrka, att Södra Roslags domsaga varder uppdelad i två. Då emellertid en sådan delning kräver tid, och det synes nödvändigt att omedelbart vidtaga åtgärder för underlättande av arbetsbördan i domsagan, synes det vara nödvändigt att därstädes inrätta dels utöver den nuvarande biträdande domaren ytterligare en sådan tjänst, dels ock jämte den förste och den andre notarie, som för närvarande finnas där, ännu en förste och en andre notarie.

Jag hemställer alltså,

- 1) att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition, måtte medgiva, att i Södra Roslags domsaga må för ett år anställas dels ytterligare en biträdande domare utöver den, som redan finnes där, dels, utöver den förste och den andre notarie, som enligt gällande bestämmelser för närvarande må där antagas, ytterligare en förste och en andre notarie, dels ock att den ersättning, som statsverket har att bestrida för nämnda tjänstemäns avlönande, må utgå av det under andra huvudtiteln uppförda

förslagsanslaget till bidrag till domsagornas förvaltning; samt

2) att ifrågavarande motioner, i vad de icke kunna anses genom den under 1) här ovan gjorda hemställan besvarade, ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda»;

dels ock av herr *af Ekenstam*, som instämt i herr Hederstiernas reservation och dessutom anført, att det icke kunde vara riktigt att redan nu organisera med hänsyn framför allt till den ifrågasatta rättgångsreformen. Huru snart den kunde komma, vore ju ännu ovisst och ännu ovissare vore, om den i föreslagen form kunde vinna statsmakternas bifall.